

28. januar, 2015, sreda, 8:30

Zaustavila sam se kod autobuske stanice, pre no što sam stigla do suda, ali mi se onda učinilo da Janus ipak stoji malo dalje, blizu pešačkog prelaza, u svetlosmeđoj jakni, s rancem na leđima. Produžila sam još malo da ga tamo pokupim, ali se ispostavilo da to ipak nije bio on, već neki klinac, koji mi je samo uputio zbunjen pogled. Janus je potrčao za kolima.

„Ćao, nisam te prepoznala”, rekla sam. „Ko zna zašto.”

„Ćao.”

Sam je predložio da pođe sa mnom. Reкао je da bi bilo dobro da tamo ne budem sama. Nisam znala šta da mislim o tome. Ono što je sledilo bilo je posmatranje smrti. Iskustvo smrti. U društvu to, naravno, lako može da se pretvori u doživljaj nalik odlasku na kafu. Nešto balansiranije, svakodnevnije. U takvim slučajevima može da se dogodi da reči još ne stignu sasvim da se slegnu, a već se moraju glasno izgovoriti, jer ako u prostoriji ima više od jedne osobe, ne može samo da se čuti.

Pre nekoliko dana sam Janusu i njegovom partneru Martinu iz Malage donela otvarač za boce u obliku drvenog kurca. U čvrst, debeo drveni kurac bila je urezana reč „Málaga”.

Jutro je bilo tmurno, činilo se da neće biti ni zlobne studeni ni zimske sunčanosti. Ali ni od te bezbojnosti nije bilo nikakve koristi. Ni od čega nije bilo koristi, čak ni od samog posmatranja. Mogla sam to posmatrati zauvek, a ništa se ne bi promenilo.

Dete je u tom trenutku, ništa ne naslućujući, živelo poslednje sate svog života. Iskoristilo je poslednje sate svog života da i dalje raste, njegove ćelije su se i dalje delile. Kroz zatvorene kapke je već moralo da naslućuje svetlost; njegovo malo srce je udaralo 140–150 otkucaja u minutu.

28. januar 2015, sreda, oko 9:00

U čekaonici *Fertilitasa* je, kao i obično, žuborila voda, a biljke u zimskom vrtu su nastavile prkosno da rastu. Enterijer je bio smišljen da bude nežan i ohrabrujuć, u svetlim nijansama narandžaste. Neke blažene duše zavaraju se takvim nežnim enterijerima. Njihova blaženost može se odmah ugasiti, a može i potrajati.

U isto vreme kad i mi, u čekaonicu je stigla crnokosa žena, snažne građe i sa izrazom lica koji je odavao potištenost i razočaranje. Stajala je, kao i mi. Ko bi hteo da sedi kad je sve tako ozbiljno. Svi smo ćutali dok nisu došla dva zdravstvena radnika. Jedan je pokazao prstom k meni i rekao drugom: „Najpre uzmi ovu. Konizacija ide posle.”

Crnokosa je i dalje stajala na istom mestu. Nije progovorila ni reč. Konizacija.

„Dođite, hajde”, osmehnula mi se medicinska sestra. Bila je to vesela Ruskinja s devojčkim izrazom lica kojoj bi, po mom mišljenju, najviše stajalo ime Polina. „Vaš muž mora ostati ovde, ordinacija je toliko mala da ne bi imao gde da sedne.”

Sestra je naučila kako da pruži podršku pacijentima. Možda nije naučila, možda je prosto bila takva. Listala

je po papirima, preturala stvari po stolu i na svaki moj odgovor je odgovarala s „Naravno, baš tako, tačno.” Tražila je sve moje papire, uključujući i ultrazvuk fetusa, dokumentaciju o prekidu trudnoće, ali ja ih nisam dala.

„Baš tako”, odgovorila je veselo Polina.

Pružila mi je štampani formular i nasmejala se jer je sto zaista bio zatrpan papirima. Da, hemijsku su imali. Uzela sam je u ruku i njom potpisala smrtnu presudu svom detetu. Već nekoliko sati kasnije nisam se sećala kako je zapravo izgledala ta hemijska. Da li je na njoj pisalo *AS Fertilitas*, da li je bila bela ili je bila kao sve one obične, providne narandžaste olovke s plavim čepom.

Dok sam potpisivala papire i veseloj Polini (koja je isto tako mogla da se zove Julija) odgovarala na pitanja o svojim navikama, kilaži, visini i odsustvu alergija, crnokosa je plakala u hodniku. Tako mi je Janus rekao: nešto je izmamilo suze u njenim očima. Čekaonice bolnica i klinika su u svojoj praznini delovale najviše obmanjujuće. A ipak, svaka je do dna bila natopljena značenjem. Kao što je potvrđivala ova žena. Tu, pored nas, sazrevala je još jedna ozbiljna, kisela grozota jednog života.

Šta su toj crnokosoj rekli? Ona je bila „ta konizacija”. Znala sam da se konizacija grlića materice ne radi tek tako, bar ne danas i ne ovde. Promene u epitelnom tkivu grlića moraju biti ozbiljne da bi se izrezala konusna porcija tkiva. Možda se ta žena sad boji za svoj život. Možda razmišlja zašto se to desilo baš njoj. Najverovatnije je u pitanju bio opasan soj HPV virusa koji je počeo da se razvija. Sad razmišlja od kog

je idiota pokupila taj virus. Možda od svog muža. Možda od neke letnje ljubavi na putovanju. Možda ga je imala još odavno. Čudilo me da ga ja nisam pokupila pre no što sam se vakcinisala. Pa, imala sam sreće. Naizgled. Mada, kakve sad to veze ima.

Ne znam kako se završila njena priča. U tom trenutku mi se, nesumnjivo nepravедno, činilo da ona ipak ne doživljava onakav pakao kakav ja moram. Oči su joj bile vlažne. A ja sam bila tako duboko u paklu, ili u sranju, gde se više ni ne plače. Na mestu gde je sve već bilo sprženo, i to sagorevanje zračilo je unazad, kao da se vraća kroz vreme. Kad iz pakla ili sranja gledaš nazad, nada, strasti i nežnosti iz prošlosti izgledaju kao da su od samog početka bili samo smeće, besmisleni kič u koji nikada nije ni trebalo poverovati. *Lasciate ogni speranza.*¹ Fora je u tome što je ova rečenica oduvek bila tu, samo što je nismo приметili. To je znak ljudskog postojanja, naravno. Dante je na to obratio pažnju mnogo ranije od onih uglednih filozofa koji smatraju da smo bačeni u određene okolnosti, bez ikakvog odlučujućeg početnog trenutka koji bi zavisio od nas samih. Pre Hajdegera. Mi smo već odavno prošli ispod tog znaka. Kao tabla sa oznakom naselja pokraj koje je besni vozač projurio čak je i ne приметivši. Navodno je nije video, ali kada sada razmisli, da, negde je morala biti, možda je bila čak ogromna, prevelika da bi delovala stvarno. *Voich'entrate.*²

Ali sada, neka ide sve dođavola, jer je zaista sve od početka bilo samo sranje. Možda je tako mislila ta

---

¹ *Lasciate ogni speranza* (ital.) Ostavite svaku nadu. *Prim. prev.*

² *Voich'entrate.* (ital.) „Vi koji ulazite, ostavite svaku nadu” je čuvena rečenica iz knjige *Božanstvena komedija* Dantea Aligijerija. *Prim. prev.*

crnokosa žena. Neka sve ide dođavola, ionako je sve oduvek bilo tamo. A možda i nije. Činilo se da je nada, sama mogućnost da postoji, i dalje boli. Možda će i meni nada ponovo izrasti, kao sveža, mlada trava.

9. januar 2015, petak, 8:25

Još uvek je bilo sivo, mračno jutro. Jedno od tih glupih, sivo-ljubičastih. Do tada sam čak i zaboravila na oštrinu estonske zime, izgradila sam sebi neku vrstu izolacije od prostodušnih predstava, oblog od vate. Tada sam bila u druželjubivom i radoznom raspoloženju, kao da sam se zatekla na nekom putovanju. Kao da će svakog trena svanuti.

Janusa sam pokupila u ulici Herne. Sumorna Livalaja, Narvaski put, Piritski put. Ne sećam se o čemu smo u tom trenutku pričali. Možda sam mu pričala o promociji moje knjige u Tartuu. O tome kako je nastao Trpezarijski klub u Tartuu. Moj prijatelj Berk je rekao da je to bilo udruženje čije su se aktivnosti vrtele isključivo oko hrane. Udruženje staraca koji svakog jutra guglaju nove kulturne događaje. Ili sam možda pričala o tome kako sam slučajno naletela na kutiju vina *šabli* namenjenu za privatnu upotrebu u Kući pisaca u Tartuu i svoju grešku otkrila kada je već bilo prekasno. Da, verovatno sam pričala i o tome, između ostalog.

U *Fertilitasu* smo ostavili svoju garderobu, ja svoj crni kaput, Janus svoju svetlobraon jaknu. Obratila sam se recepcionerki, plavuši inače neupadljivog izgleda, i rekla joj da smo došli na pregled u prvom tromesečju.

Da, naravno da sam bila ponosna, kao da sam Frankenštajnovno čudovište koje je odjednom postalo

čovjek. Drugi ne znaju da je postati čovek za jedno takvo čudovište *big issue*, da je to za jedno čudovište zaista veliki događaj. Zamislite da telo jednog čudovišta odjednom dobije sve te zamorne i dosadne ljudske funkcije!

Obećali su mi da se mogu napraviti 3D slike deteta. „To je veoma dirljiv postupak”, rekla je doktorka *Fertilitasa* u Mustameu. „Bebine oči su i dalje... evo, pogledajte i sami... zatvorene.”

„I videćete da je sve u redu”, objasnila je ona.

Sugestivnom, opadajućom intonacijom.

Na običnom ultrazvučnom aparatu sam prepoznala malo stvorenje kako migolji rukicama i nogicama. Malo vodeno stvorenje s belim grudima na crnoj pozadini. Začula sam nekoliko pojačanih otkucaja srca, bio je to zvuk nalik jurećem vozu na pokvarenom radiju. Nešto divlje, ali istovremeno ozbiljno.

Sada je trebalo da pogledamo dete uz pomoć velikog aparata koji postoji samo u Vimsiju. U ordinaciji doktorke Ret Lasik (ako se dobro sećam, bio je to broj 12?) upaljeno je veliko svetlo i ultrazvučna slika je projektovana na široki ekran. Dete je migoljilo nogicama i Janus se smejaao. Doktorka je pomerala sondu tamo-vamo duž mog stomaka ne progovorivši ni reč. Siva, crno-bela slika se pomerala i talasala na ekranu, lepo su se videli dečji skelet i čuli otkucaji srca. Doktorka je i dalje pomerala sondu. Tamo pa ovamo. Svi smo ućutali. Malo biće se očigledno zakašljalo, i mi se više nismo smejali.

Doktorka je pitala: „Koliko imate godina?”

„Četrdeset jednu.”